

Tomasz Barszcz, Agata Grabowska

"Antoni Kość jako filozof prawa" :
sprawozdanie z Ogólnopolskiej
Konferencji Naukowej, Lublin, 22
marca 2013 r. Katolicki Uniwersytet
Lubelski Jana Pawła II

Zeszyty Prawnicze 13/2, 241-246

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIA

„ANTONI KOŚĆ JAKO FILOZOF PRAWA”.

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ, LUBLIN,
22 MARCA 2013 R.

W dniu 22. marca 2013 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Antoni Kość jako Filozof prawa”. Spotkanie poświęcone zostało spuściźnie naukowej Księdza Profesora Antoniego Kościa, zmarłego w 2011 r. misjonarza, prawnika i filozofa, autora ponad stu pięćdziesięciu publikacji z zakresu teorii i filozofii prawa, wieloletniego prodziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, członka Komisji Prawniczej Oddziału PAN w Lublinie, Stowarzyszenia Kanonistów Polskich, Towarzystwa Naukowego KUL, Centrum Studiów Azji Wschodniej Uniwersytetu Gdańskiego oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej¹. Bezpośrednim impulsem do jego zorganizowania stało się zakończenie prac nad Księgą „Abiit, non obiit” („odszedł, ale pamięć o nim nie zginęła”), dedykowanej pamięci Księdza Profesora, z której prezentacją Konferencja została połączona.

Wydarzenie odbyło się z inicjatywy Katedry Teorii i Filozofii Prawa KUL (którą Ksiądz Profesor kierował od dnia 1. stycznia 1999 r. do śmierci) i Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL (z którym Ksiądz Profesor był związany od dnia 1. października 1994 r.). Konferencja objęła dwie sesje (I. „Antoni Kość a kontynentalna filozofia prawa”; II. „Antoni Kość a filozofia prawa Dalekiego

¹ Kalendarium życia Ks. Prof. i wykaz jego dorobku naukowego zob. http://www.kul.pl/ks-prof-dr-hab-antoni-kosc-prof-zw,art_1308.html.

Wschodu”), poprzedzone Mszą Świętą pod przewodnictwem ks. bpa dra hab. Artura Mizińskiego (homilię wygłosił o. Andrzej Danilewicz, Prowincjał Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego). Gości przybyłych na obrady sesyjne powitał ks. dr hab. Piotr Stanisław (Dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL), a uroczystego otwarcia Konferencji dokonał ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński (Rektor KUL). Z kolei w tematykę obrad wprowadził ks. dr Tomasz Barankiewicz SVD (KUL), syntetycznie przedstawiając główne zainteresowania badawcze Księdza Profesora oraz poszczególne stadia Jego rozwoju naukowego.

W toku pierwszej sesji konferencyjnej – poprowadzonej przez dra hab. Krzysztofa Motykę (KUL) – wygłoszone zostały referaty: „Niemiecka filozofia prawa jako źródło inspiracji Antoniego Kościa” prof. dra hab. Jerzego Zajadło (UG), „Dobre prawo jako dobro prawne” dra hab. Dariusza Dudka (KUL) oraz „*Sein i Sollen* w filozofii prawa Antoniego Kościa” dra Łukasza Pikuly (UJK). Druga sesja – którą pokierował prof. dr hab. Jerzy Zajadło – obejmowała zaś następujące wykłady: „Dualizm źródeł prawa japońskiego” prof. dra hab. Leszka Leszczyńskiego (UMCS), „Znaczenie prac Antoniego Kościa w poznaniu współczesnych Chin” dra hab. Kamila Zeidlera (UG) oraz „Wkład Antoniego Kościa i Zgromadzenia Słowa Bożego w działalność wśród migrantów” o. dra Damiana Cichego SVD (Ośrodek Migranta Fu Shenfu w Warszawie).

Wykład otwierający pierwszą sesję wygłosił prof. dr hab. Jerzy Zajadło. Jak podkreślił prelegent, udowodnić, że Antoni Kość był inspirowany niemiecką filozofią prawa jest łatwo. Świadczy o tym nie tylko *curriculum vitae* Księdza Profesora (Antoni Kość studiował filozofię prawa pod kierunkiem Ernsta-Wolfganga Böckenförde i Alexandra Hollerbacha), ale także jego twórczość (analiza tekstów Antoniego Kościa prowadzi do wniosku, że znaczną ich liczbę poświęcił on niemieckim filozofom prawa, a w poszczególnych pracach – nie tylko dotyczących filozofii niemieckiej – korzystał głównie ze źródeł niemieckojęzycznych) i *expressis verbis* głoszone oświadczenia (w jednym z wywiadów Antoni Kość przyznał, że największy wpływ na jego poglądy wywarła etyka wartości Maxa Schelera). Na tym tle,

określając bliżej stosunek Antoniego Kościa do prawa i filozofii prawa, stwierdzić należy, że Ksiądz Profesor: 1. interesował się prawem jako takim (dążył do całościowego ujęcia prawa, jako wielowymiarowego fenomenu), lecz przy jego rekonstrukcji uwzględniał szczegóły [punktem wyjścia dociekań czynił regulacje i zdarzenia prawne – przyp. T.B., A.G.]; 2. łączył w badaniach perspektywę filozoficzną i prawniczą; jako prawnik był w stanie sformułować racjonalne z perspektywy jurysprudencji pytania odnośnie do prawa, a na skutek zdobytej edukacji filozoficznej posiadał wystarczające kompetencje, aby rzeczowo na nie odpowiedzieć; 3. prowadził tok rozważań właściwy niemieckiej *Rechtsphilosophie* (mimo, że osobiście zetknął się również z podejściami właściwymi dla filozofii prawa państwa komunistycznego, jak i kultur prawnych Dalekiego Wschodu). 4. w swoich dociekaniach za aksjomat przyjmował to, co wyraża paremia *lex iniustissima non est lex*; 5. spośród różnorodnych wymiarów prawa najmniej zainteresowany był językowym jego przejawem, a najbliższy był mu aspekt aksjologiczny prawa.

Właśnie do Księdza Profesora koncepcji relacji prawa i wartości nawiązał w kolejnym referacie dr hab. Dariusz Dudek. Prelegent uzasadniał, że prawo stanowione jest nie tylko nośnikiem i wyrazicielem dobra w wielorakich jego postaciach oraz narzędziem jego ochrony, ale również samo to prawo podlega kwalifikacji w kategoriach dobra (a także zła), a więc stanowi pewną wartość. Z kolei, mając na względzie Antoniego Kościa stanowisko w kwestii etosu prawa, argumentował, że człowiek jako podmiot prawa stanowionego, jako jego adresat, ale także jego pośredni twórca, może żądać od prawodawcy [formalnego – przyp. T.B., A.G.] nie tylko prawa jako takiego, ale także może usprawiedliwiać roszczenie o prawo bardzo dobre. Stanowienie takiego prawa, a więc prawa przede wszystkim respektującego wartości i nienaruszającego sumień jego adresatów, stanowi elementarny obowiązek prawodawcy. Rezultatem wypełnienia tego obowiązku jest zaś stan, w którym prawo stanowi nie tylko system normatywny, operujący sankcją, lecz jest autentycznie zinternalizowane, szanowane oraz rzeczywiście przestrzegane przez jego adresatów.

Ostatni wykład sesji pierwszej wygłosił dr Łukasz Pikuła. W treści wystąpienia prelegent wyakcentował i omówił moment wielowymiarowości prawa, silnie rozwijany w ramach (neo)kantowskich szkół filozofii prawa, a obecny w Antoniego Kościa koncepcji prawa. Otóż, prawo w szczególności istnieje i realizuje się pomiędzy sferą bytu-faktyczności (*Sein*) i sferą powinności-normatywności (*Sollen*). Rzeczony ujęcie prawa ma poważne konsekwencje. Po pierwsze, determinuje uprawianie filozofii prawa. Taka filozofia, aby adekwatnie uzasadnić istotę i istnienie prawa oraz wyjaśnić jego ostateczne przyczyny – co, jak podkreślał prelegent, jest właściwym zadaniem filozofii prawa w ujęciu Antoniego Kościa – powinna dociekać nie tyle idei prawa, ile zaczynać badania od realnie istniejącego w społeczeństwie bytu, jakim jest prawo pozytywne. Pamiętać jednak należy, że dla poznania przyczyny i celu prawa jako fenomenu rozpiętego pomiędzy faktycznością i powinnością, dane uzyskane wyłącznie w toku poznania empirycznego nie są wystarczające. Po drugie, rzeczony postrzeganie prawa wyznacza człowiekowi szczególną funkcję. Oto bowiem człowiek jest nie tylko podmiotem i miarą prawa, ale przede wszystkim pomostem, w którym dokonuje się transpozycja powinności w byt. Tylko człowiek jest w stanie pojąć (przedstawić sobie, wyobrazić) świat powinności (*Sollen*) i urzeczywistnić go w życiu (*Sein*), a w rezultacie również podporządkować się ustanowionemu prawu. W ten sposób rozumienie człowieka (który w ujęciu Księdza Profesora jest osobą, bytem obdarzonym godnością, mającą podstawę w jego wewnętrznej konstytucji) staje się centrum i fundamentem Antoniego Kościa filozofii prawa.

Pierwszą sesję zakończyła dyskusja.

Referat otwierający drugą sesję wygłosił prof. dr hab. Leszek Leszczyński. Wychodząc od Antoniego Kościa charakterystyki dualizmu źródeł prawa w japońskim porządku prawnym, przedstawionej w rozprawie *Filozoficzne podstawy prawa japońskiego w perspektywie historycznej* (Lublin 2001), prelegent omówił dwa aspekty rzeczoności faktu. Pierwszy dotyczy płaszczyzny pochodzenia prawa i wyczerpuje się w następującym uporządkowaniu: źródła własne (krajowe lub wewnętrzne) oraz źródła recypowane. Drugi aspekt dotyczy podziału: źródła pisane (akty normatywne) i źródła niepisane (fakty, które

kształtują prawo, zwłaszcza w kwestii decyzji sądowych). *In genere* jednak, japoński porządek prawny przy dualizmie jego źródeł jest przede wszystkim porządkiem prawa stanowionego, w którym pewną rolę pełnią zasady prawa natury, reguły rozsądku, logika prawnicza (*jori*), zwyczaje (*konshun*), a także formuła niepisanych aktów (*gyoseishido*).

W kolejnym referacie dr hab. Kamil Zeidler skupił się na znaczeniu prac Antoniego Kościa w poznawaniu współczesnych Chin. Treść wykładu była mianowicie skoncentrowana na etapach twórczości Księdza Profesora, zamykanych poszczególnymi dziełami, aż do książki habilitacyjnej *Prawo a etyka konfucjańska w historii myśli prawnej Chin* (Lublin 1998), jak również na narzędziach i podejściu, stosowanych przez Antoniego Kościa w toku dociekań nad Chinami. Prelegent podkreślił przy tym, iż rzeczony prace, chociaż dostarczają gruntownego poznania prawa oraz państwowości chińskiej w perspektywie historyczno-filozoficznej, to jednak niestety nie dotyczą bezpośrednio Chin współczesnych. Niemniej jednak, dzięki obranemu podejściu, pozwalają zrozumieć obecną sytuację w Państwie Środka.

Ostatni referat drugiej sesji wygłosił o. dr Damian Cichy SVD. W toku wywodu prelegent zapoznał uczestników Konferencji z życiem duchowym Antoniego Kościa. Ojciec Cichy sportretował nie tyle postać Księdza Profesora jako naukowca, prawnika i filozofa prawa, ile jako kapłana oraz duszpasterza, który *poszedł nauczać wszystkie narody*. Tak więc prelegent charakteryzował etapy misjonarskiej służby Księdza Profesora, poczynwszy od wyjazdu do Japonii w 1974 r., poprzez pobyt w Niemczech i Stanach Zjednoczonych, poprzez ponowne misje w Japonii i w Korei Południowej, a ostatecznie, od października 1994 r., w Polsce, gdzie – jednocześnie kontynuując prowadzone badania naukowe – Ksiądz Profesor stał się pionierem oraz czynnym duszpasterzem Koreańczyków w Lublinie i Warszawie.

Sesję drugą również zamknęła dyskusja. Po jej zakończeniu dr Jadwiga Potrzeszcz (KUL) zaprezentowała Księżę *Abiit, non obiit*, poświęconą pamięci Księdza Profesora. Następnie zostały wygłoszone

krótkie przemówienia okolicznościowe. Pierwsze z nich przedstawiła dr hab. Agnieszka Lekka-Kowalik (Prorektor KUL), a następnie: ks. prof. dr hab. Augustyn Eckmann (Prezes Towarzystwa Naukowego KUL) oraz o. Andrzej Danilewicz SVD. Oficjalnego zamknięcia Konferencji dokonał dr hab. Piotr Stanisław.

Tomasz Barszcz, Agata Grabowska*

* Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.